

הודעה לעיתונות

אתר: www.cbs.gov.il דוא"ל: info@cbs.gov.il פקס: 02-6521340

ירושלים, ה' בחשוון תשע"ד
9 באוקטובר 2013
277/2013

השכלה גבוהה בישראל - הודעה לעיתונות לרגל פתיחת שנת הלימודים האקדמית תשע"ד Higher Education in Israel – Press Release for the New Academic Year 2013/14

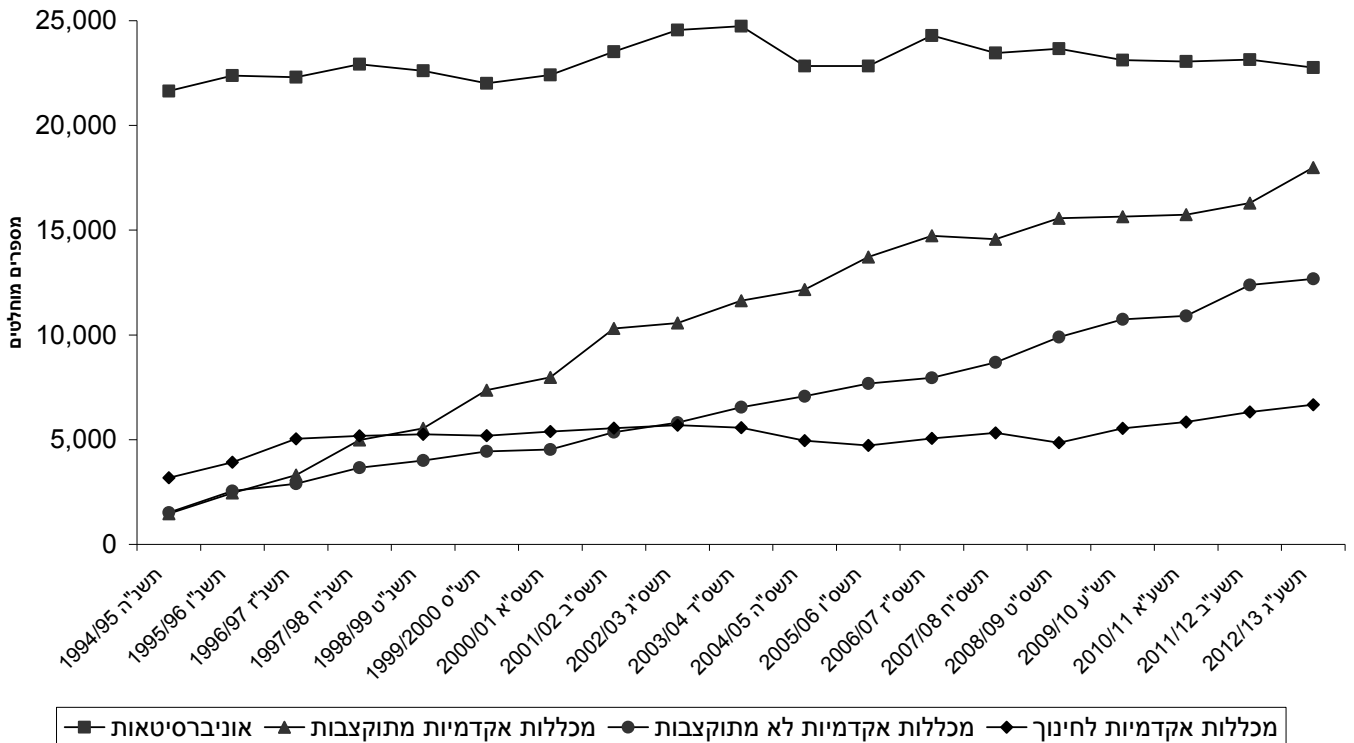
- בשנת תשע"ג (2012/13) היו 67 מוסדות להשכלה גבוהה בהם למדו 309.6 אלף סטודנטים (מהם 46.5 אלף באוניברסיטה הפתוחה).
- בהשוואה לתשע"ב (2011/12), בתשע"ג, מספר הסטודנטים לתואר ראשון עלה ב-1.9% ומספר הסטודנטים לתואר שני עלה ב-3.8%. גידול זה נובע מהעלייה במספרם במכללות, בעוד שבאוניברסיטאות מספרם ירד במתינות.
- בשנת תשע"ג, לראשונה מספר הסטודנטים לתואר שני באוניברסיטאות לא עלה, ואילו במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך הוא עלה בשיעור גבוה (11.9%-ו-15.6%, בהתאמה).
- כ-60% מצעירי ישראל צפויים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה במהלך חייהם וזאת בדומה לממוצע מדינות ה-OECD.
- בתשע"ג, קרוב למחצית מהסטודנטים לתואר ראשון למדו מדעי הרוח ומדעי החברה (47.1% יחד), כאשר רוב הסטודנטים לתואר שני למדו מדעי הרוח וכן עסקים ומדעי הניהול (30.1%-ו-21.7%, בהתאמה), בעוד שהסטודנטים לתואר שלישי למדו בעיקר מדעי הטבע ומתמטיקה (39.1%) ומדעי הרוח (25%).
- בישראל, כחמישית מהלומדים לתואר שלישי לומדים מדעי החיים וזהו שיעור גבוה יחסית למדינות אחרות החברות ב-OECD (כפול מהשיעור הממוצע במדינות ה-OECD).
- בשנת תשע"ג למדו לתואר ראשון 7.3 אלף סטודנטים חרדים והם התמקדו בעיקר בתחום חינוך והכשרה להוראה (29%, לעומת 13.5% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון).
- כ-18 אלף סטודנטים ישראלים למדו בחו"ל, וכ-4.5 אלף סטודנטים שאינם ישראלים, למדו בישראל.

כללי

במהלך שני העשורים האחרונים, ההשכלה הגבוהה בישראל נמצאת בתהליך כללי של התרחבות. בשנת תש"ן (1989/90) היו בארץ 21 מוסדות שהעניקו תארים אקדמיים, בהם למדו 88.5 אלף סטודנטים. בשנת תשע"ג (2012/13) היו 67 מוסדות בהם למדו 309.6 אלף סטודנטים (כולל 46.5 אלף סטודנטים שלמדו באוניברסיטה הפתוחה). בתקופה זו, אוכלוסיית הסטודנטים גדלה ב-5.6 אחוזים בממוצע לשנה. גידול זה נובע בעיקר מפתיחת מכללות אקדמיות בשנות התשעים ובמהלך שנות האלפיים. בשנים האחרונות, מספר הסטודנטים החדשים לתואר ראשון במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך עלה באופן עקבי משנה לשנה. לרוב עליות אלו היו משמעותיות. לעומת זאת, באוניברסיטאות מספרם של הסטודנטים החדשים לתואר ראשון נע בין יציבות לירידה. בתשע"ג, מספרם ירד ב-1.6%, לעומת תשע"ב (2011/12), ואילו במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך, מספרם עלה באופן משמעותי (6.9%-ו-5.7%, בהתאמה).

כתבו: יונתן בר-און, מירי אלון, ליבי שפירא, מאיה דניאלי ואביאל קרנצ'ר, תחום השכלה גבוהה ומדע
לקבלת הסברים ניתן לפנות אל יחידת הדוברות בטל: 02-6527845

תרשים 1: סטודנטים בשנה הראשונה ללימודי תואר ראשון לפי מסגרת לימוד -1994/95-2012/13

לנתוני תרשים 1

לעומת תשע"ב, בתשע"ג, מספר הסטודנטים לתואר שני באוניברסיטאות נותר יציב יחסית. יציבות זו מבטאת את המשך של מגמת האטה במספרם (בתש"ע הייתה עלייה של 7.5% לעומת השנה הקודמת, בהשוואה לעליות מקבילות של 3.8% בתשע"א ושל 1.9% בתשע"ב). לעומת זאת, מספר הסטודנטים לתואר שני במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך עולה באופן עקבי ומשמעותי משנה לשנה, כולל בתשע"ג (לעומת לתשע"ב) – עלייה של 11.9% במכללות האקדמיות ועלייה של 15.6% במכללות האקדמיות לחינוך.

מבין 263.1 אלף סטודנטים שלמדו בשנת תשע"ג באוניברסיטאות, במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך, 74.7% (196.7 אלף) למדו לקראת תואר ראשון (מתוכם 60.1 אלף סטודנטים חדשים), 20.7% (54.6 אלף) למדו לקראת תואר שני, 4% (כ-10.7 אלף) למדו לקראת תואר שלישי והיתר למדו לקראת תעודה (כגון: תעודת הוראה, תעודה בתרגום). בתשע"ג, מספר הסטודנטים החדשים לתואר ראשון גדל ב-3.4 אחוזים. מספר הסטודנטים לתואר שני בתשע"ג גדל ב-3.5%, בשעה שמספר הסטודנטים לתואר שלישי עלה באופן מתון מאוד (0.4%).

מעניין לראות כי בשנת תשס"ט חלקם היחסי של הסטודנטים לתואר שני, בקרב כלל הסטודנטים היה 18.6%, כאשר בתשע"ג – ארבע שנים מאוחר יותר - חלקם היחסי עלה ל-20.7%; חלקם היחסי של הסטודנטים לתואר ראשון ירד בתקופה זו מ-76.5% ל-74.7%, בהתאמה.

בשנת תשע"ג מספר הסטודנטים שלמדו באוניברסיטאות ירד בכמעט חצי אחוז (0.4%) מ-125.5 אלף בתשע"ב, ל-125.1 אלף. לעומת זאת, מספר הסטודנטים במכללות האקדמיות עלה במקביל מ-101.8 ל-105.9 אלף סטודנטים (גידול של 4% בהשוואה לתשע"ב) – וכך גם במכללות אקדמיות לחינוך – מ-31.3 ל-32.2 אלף (גידול של 2.7% בהשוואה לתשע"ב).

בנוסף, בשנת תשע"ג למדו 46.5 אלף סטודנטים במסלול האקדמי באוניברסיטה הפתוחה¹, מהם כ-42.8 אלף למדו לקראת תואר ראשון והיתר למדו לקראת תואר שני ותעודה אקדמית.

לוח א: סטודנטים לפי תואר אקדמי וסוג מוסד – תש"ע ותשע"ג

תואר שלישי		תואר שני		תואר ראשון				
				מהם: סטודנטים חדשים		סה"כ		
תשע"ג 2012/13	תש"ע 2009/10	תשע"ג 2012/13	תש"ע 2009/10	תשע"ג 2012/13	תש"ע 2009/10	תשע"ג 2012/13	תש"ע 2009/10	
מספרים מוחלטים								
10,655	10,567	54,566	47,237	60,120	55,045	196,666	184,851	סך כולל
10,655	10,567	39,189	36,923	22,767	23,121	74,000	75,271	אוניברסיטאות
-	-	11,364	8,198	30,677	26,384	94,515	83,371	מכללות אקדמיות
-	-	3,048	2,126	17,995	15,640	56,618	51,253	מזה: מכללות מתוקצבות
-	-	8,316	6,072	12,682	10,744	37,897	32,118	מכללות לא מתוקצבות
-	-	4,013	2,116	6,676	5,540	28,151	26,209	מכללות אקדמיות לחינוך

כ-60% מצעירי ישראל צפויים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה וזאת בדומה לממוצע מדינות ה-OECD. אך רק אחד מ-50 מהסטודנטים הלומדים כיום במוסדות להשכלה גבוהה צפויים ללמוד לקראת תואר שלישי (1.9% מהסטודנטים) וזאת לעומת אחד מ-37 במדינות ה-OECD (2.7% בממוצע) ואחד מעשרים בגרמניה ושוויץ² (מעל 5%)³.

סטודנטים לפי תחומי הלימוד

בשנת תשע"ג, תחומי הלימוד הנפוצים ביותר בקרב סטודנטים חדשים לתואר ראשון, היו מדעי הרוח (24.3%) ומדעי החברה (22.1%) – כמעט מחצית מהסטודנטים החדשים לתואר ראשון למדו תחומים אלו (46.4% יחד). לשם השוואה בתש"ס היה שיעורם של הסטודנטים מדעי הרוח גבוה יותר, כאשר כמעט שלישי מהסטודנטים החדשים לתואר ראשון למדו תחום זה (30.9%), ובאותה שנה, חמישית מהם למדו מדעי החברה (19.6%). בתשע"ג, התחום הנפוץ ביותר בקרב סטודנטים לתואר שני היה מדעי הרוח (30.1%)⁴, ולאחריו עסקים ומדעי הניהול (21.7%). בקרב הסטודנטים לתואר שלישי, 39.1% למדו בתחום מדעי הטבע ומתמטיקה, כאשר רבע מהסטודנטים לתואר שלישי למדו מדעי הרוח (25.0%).

בתקופה זו, חלקם של הסטודנטים שלמדו בתחום העסקים ומדעי הניהול מקרב הסטודנטים החדשים לתואר ראשון גדל פי 2.2 מ-6% ל-13.2%, תחום זה נלמד בעיקר במכללות האקדמיות.

¹ האוניברסיטה הפתוחה היא מוסד ייחודי בנוף האקדמי בישראל, אין בה תהליך מועמדות ללימודי תואר ראשון, הקבלה היא ללא תנאים ודרישות מוקדמות, ואפשר ללמוד בה קורסים בודדים או תכנית לימודים מלאה לתואר "בוגר אוניברסיטה".

הסטודנטים של האוניברסיטה הפתוחה אינם נדרשים להירשם לפקולטה או לחוג לימודים, אלא לקורסים. מי שנרשם לקורס נחשב כסטודנט של האוניברסיטה הפתוחה, ובנוסף לסטודנטים הלומדים בה לשם קבלת תואר, ישנם סטודנטים שולמדים שלא לשם קבלת תואר, לכן האוניברסיטה הפתוחה, מזכרת בנפרד.

² במדינות אלו לימודי תואר שלישי, בחלק מהתחומים, שונים בהיקפם מהלימודים בארץ.

³ הנתונים מופיעים בפרסום "Education at a Glance 2013 OECD Indicators" המופק ע"י ה-OECD והם מתייחסים לשנת 2011. פרסום זה הנו פרסום שנתי והחל משנת 2013 הוא מופיע באינטרנט וניתן להורידו כקובץ PDF בכתובת הבאה: <http://www.oecd.org/edu/eag.htm>

⁴ מקצועות החינוך וההכשרה להוראה נמנים בתחום מדעי הרוח. שיעור הלומדים מקצועות אלו בקרב כלל הסטודנטים לתואר שני עלה מ-9.9% בשנת תש"ס ל-17% בשנת תשע"ג.

לוח ב: סטודנטים לפי תואר אקדמי ותחום לימוד – תש"ס ותשע"ג

תואר שלישי		תואר שני		תואר ראשון				
				מהם: סטודנטים חדשים		סה"כ		
תשע"ג 2012/13	תש"ס 1999/2000	תשע"ג 2012/13	תש"ס 1999/2000	תשע"ג 2012/13	תש"ס 1999/2000	תשע"ג 2012/13	תש"ס 1999/2000	
10,655	6,647	54,566	30,913	60,120	39,005	196,666	131,701	סה"כ – מספרים מוחלטים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סה"כ - אחוזים
25.0	28.3	30.1	26.7	24.3	30.9	26.2	35.0	מדעי הרוח
14.4	12.9	16.7	20.5	22.1	19.6	20.9	18.1	מדעי החברה
2.4	1.9	21.7	21.8	13.2	6.0	12.0	5.9	עסקים ומדעי הניהול
2.3	1.4	4.7	2.8	8.1	6.6	8.2	7.5	משפטים
5.2	4.5	11.1	9.1	6.3	5.0	5.9	5.0	רפואה ומקצועות עזר רפואיים
39.1	40.0	8.2	9.4	10.7	15.0	9.3	12.7	מדעי הטבע ומתמטיקה
2.6	3.4	1.0	1.4	0.6	0.7	0.5	0.6	חקלאות
9.0	7.7	6.4	8.4	14.6	16.2	16.9	15.2	הנדסה ואדריכלות

בהשוואה בינלאומית, בישראל שיעור הסטודנטים שלמדו מדעי החיים מקרב הסטודנטים לתואר שלישי היה גבוה יחסית לשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD (19% לעומת 10% , בהתאמה)⁵ וכך גם שיעור הסטודנטים שלמדו מדעי הרוח (26% לעומת 19% , בהתאמה). לעומת זאת, בקרב סטודנטים לתואר שלישי בישראל, שיעורם של מי שלמדו לימודי הנדסה היה נמוך בהשוואה לשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD (10% לעומת 17% , בהתאמה) וכך גם רפואה ומקצועות עזר רפואיים⁶ (9% לעומת 15% , בהתאמה).⁷

סטודנטים לפי מין וקבוצות אוכלוסייה

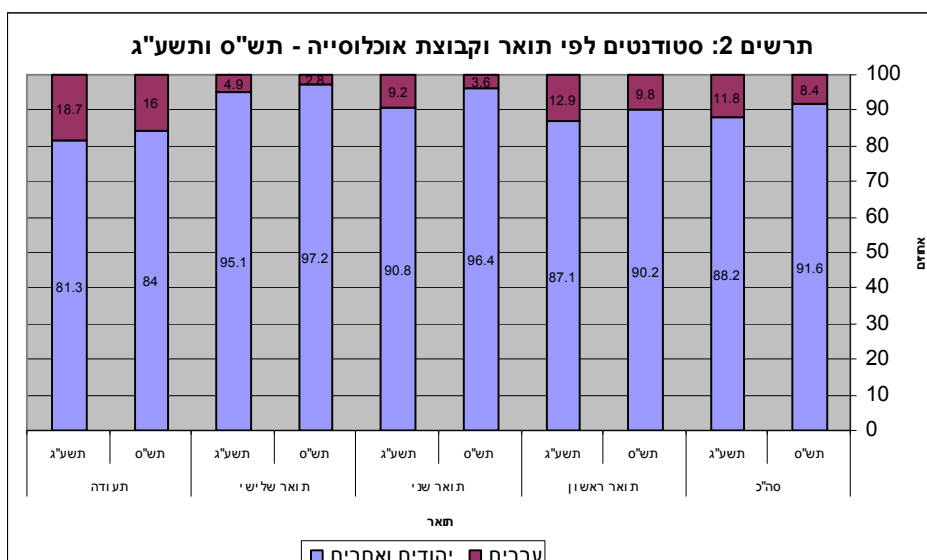
57.3% מהסטודנטים שלמדו בשנת תשע"ג במוסדות האקדמיים בישראל היו נשים, והן היוו רב בכל התארים: 56.6% מהלומדים לקראת תואר ראשון, 60.4% מהלומדים לקראת תואר שני, 52.1% מהלומדים לקראת תואר שלישי, ו-76.9% מהלומדים לקראת תעודה.

מבין 263.1 אלף סטודנטים שלמדו בשנת תשע"ג באוניברסיטאות, במכללות האקדמיות ובמכללות האקדמיות לחינוך, 11.8% היו ערבים (30.8 אלף סטודנטים). לשם השוואה, בשנה הקודמת (תשע"ב), שיעור הערבים היה 11.5% ובשנת תש"ס שיעורם היה 8.4% . בתשע"ג, חלקם היחסי של הערבים היה גדול יותר בקרב סטודנטים הלומדים לקראת תואר ראשון ולתעודה אקדמית (12.9% ו-18.7% , בהתאמה), מאשר בקרב סטודנטים לתארים מתקדמים (בתואר שני – 9.2% , ובתואר שלישי – 4.9%).

⁵ למעשה, שיעור הסטודנטים שלמדו מדעי החיים, פיזיקה ומתמטיקה (יחד), בקרב הסטודנטים לתואר שלישי, היה הגבוה ביותר בקרב מדינות ה-OECD והוא עמד על 35% .

⁶ כולל עבודה סוציאלית (הנכללת בפרסומי ה-OECD בתחום רפואה ומקצועות עזר רפואיים)

⁷ כל הנתונים מופיעים ב-"Education at a Glance 2013 OECD Indicators" ומתייחסים לשנת 2011. ראו: <http://www.oecd.org/edu/eag.htm>

לנתוני תרשים 2

סטודנטים חרדים⁸

בשנת תשע"ג למדו לתואר ראשון 7.3 אלף סטודנטים חרדים⁹, כאשר 5 אלף מהם היו נשים ו-2.3 אלף גברים. בקרב הסטודנטים החרדים, 0.9 אלף למדו באוניברסיטאות, 1.1 אלף למדו באוניברסיטה הפתוחה, 3.3 אלף למדו במכללות האקדמיות ו-2 אלף למדו במכללות האקדמיות לחינוך.

הסטודנטים החרדים התמקדו בעיקר בלימודים בתחום חינוך והכשרה להוראה (29% מהם למדו תחום זה, לעומת 13.5% מכלל הסטודנטים לתואר ראשון), בתחום עסקים ומדעי הניהול (19% לעומת 10%, בהתאמה) וכן תחום מדעי החברה (17%, כאשר בתחום זה המקצועות הנלמדים ביותר היו עבודה סוציאלית, ב"א רב תחומי וכלכלה).

סטודנטים ישראלים שלומדים בחו"ל וסטודנטים זרים שלומדים בארץ

בשנת 2011 למדו בחו"ל¹⁰ 18 אלף סטודנטים ישראלים - כמעט 5% מכלל הסטודנטים הישראלים שלמדו בשנת 2011. שיעור זה של סטודנטים הלומדים בחו"ל גבוה יחסית לשיעור הממוצע של סטודנטים זרים במדינות ה-OECD (2%) ובמדינות האיחוד האירופי (3.6%).

מכלל הסטודנטים הישראלים שלמדו בחו"ל, 9.8 אלף למדו במדינות ה-OECD והיוו 0.9% מכלל הסטודנטים הזרים במדינות אלה¹¹. שיעורם היה גבוה במיוחד בהונגריה (4.8%) ובאיטליה (2.2%). הסטודנטים הישראלים במדינות ה-OECD למדו בעיקר בארה"ב, באיטליה, בגרמניה ובקנדה (15%, 9%, 8%, 6% מכלל הסטודנטים הישראלים בחו"ל, בהתאמה).

כמעט מחצית מהסטודנטים הישראלים בחו"ל למדו במדינות שאינן חברות ב-OECD ובמיוחד בירדן¹² (3 אלף סטודנטים שהם 17% מכלל הסטודנטים הישראלים שלמדו בחו"ל).

⁸ סטודנט חרדי - מי שבית הספר האחרון שלמד היה בפיקוח חרדי.

⁹ כולל באוניברסיטה הפתוחה.

¹⁰ לפי Education at a Glance 2013. הנתונים כוללים גם סטודנטים שלומדים במסודות להשכלה גבוהה שלא לקראת תואר אקדמי ראו לוח <http://dx.doi.org/10.1787/888932850851> (על פי נתוני UNESCO מספר הסטודנטים הישראלים שלומדים בחו"ל היו 13.5 אלף בלבד והפערים נובעים משיטות דיווח שונות).

http://stats.uis.unesco.org/unesco/ReportFolders/ReportFolders.aspx?IF_ActivePath=P,50

¹¹ על פי Education at a Glance 2013

¹² המידע על ירדן הינו על פי נתוני UNESCO לשנת 2011.

בשנת 2011, למדו בישראל, לצד הסטודנטים הישראליים, 4.5 אלף סטודנטים שאינם אזרחי ישראל, מהם 2.5 אלף לתואר ראשון, 1.6 אלף לתואר שני ו-266 לתואר שלישי. חלק ניכר מהסטודנטים היו אזרחי ארה"ב.

למעשה מספר הסטודנטים הזרים הלומדים בישראל יחסית למספר הסטודנטים הישראליים הלומדים בחו"ל הינו מהנמוכים מבין מדינות ה-OECD (על כל סטודנט שאינו אזרח ישראל הלומד בישראל ישנם כ-4 סטודנטים ישראלים שלומדים בחו"ל). לעומת זאת במדינות ה-OECD מספר הסטודנטים שאינם אזרחי המדינה הלומדים במדינה, גדול יותר מאשר מספר הסטודנטים המקומיים הלומדים במדינות אחרות. הממוצע במדינות ה-OECD הוא פי שלושה סטודנטים זרים מאשר סטודנטים מקומיים אשר לומדים במדינות זרות¹³. באוסטרליה למשל, על כל 20 סטודנטים זרים יש סטודנט אוסטרלי אחד שלומד מחוץ לאוסטרליה.

הסיבה המרכזית לכך שהיחס בישראל הוא נמוך היא שרוב תכניות הלימוד בישראל נערכות בעברית. במדינות בהן ישנו היצע של תכניות לימוד באנגלית, צרפתית או בשפות אשר מדוברות בארצות השכנות, יש שיעור גבוה של סטודנטים זרים¹⁴. למעשה ישראלים דוברי ערבית יוצאים ללמוד במדינות ערב אך כמעט ואין סטודנטים ממדינות ערב הלומדים בישראל בגלל מיעוט האפשרויות ללמוד בשפה הערבית בישראל.

¹³ <http://dx.doi.org/10.1787/888932850813> Education at a Glance 2013 p323

¹⁴ Education at a Glance 2013 p307-16